

Juha Jokela, Ohjelmajohtaja

VOIKO BREXIT PERUUNTUA?

PERUMINEN ON TEOREETTISESTI MAHDOLLISTA, MUTTA POLIITTISESTI VAIKEAA

Poliittiset ongelmat ja taloushuolet ovat lisänneet vaateita perua Ison-Britannian EU-ero. Kestävä ratkaisu saattaa kuitenkin edellyttää pitkää harkinta-aikaa ja siten uutta liittymisprosessia.

Artikla 50:n mukaiset neuvottelut ovat edenneet toiseen vaiheeseen, ja Britannian lähtöpäivä Euroopan unionista lähestyy. Tahmeasti edenneet neuvottelut ja eroon liittyvät epävarmuustekijät ovat lisänneet vaatimuksia harkita uudelleen eropäätöstä. Entinen pääministeri Tony Blair on esittänyt uutta kansanäänestystä, koska uudesta EU-suhteesta ei hänen mukaansa ole ollut aiemmin riittävän selkeää käsitystä.

Osa uusista mielipidekyselyistä osoittaa, että aiempaa suurempi osa kansalaista pitää eron puolesta äänestämistä vääränä ratkaisuna. Enemmistö kuitenkin katsoo yhä, että hallituksen pitäisi edetä brexitin toimeenpanossa. Analytikot eivät näe suurta muutosta kansalaismielipiteessä.

Puolitoista vuotta kansanäänestyksen jälkeen EU on yhä syvästi kansakuntaa jakava asia

Britannian politiikassa. Pääministeri Theresa May on onnistunut pitämään konservatiivipuolueensa yhtenäisenä ajamalla kovaa brexitiä. May on kuitenkin ajautunut puun ja kuoren väliin tehtyään virhearvion uusien parlamenttivaalien järjestämisestä. Konservatiivipuolue menetti enemmistön parlamentin alahuoneessa. Myös työväenpuolue on yhä sitoutunut EU-eron toteuttamiseen, ja on vasta hiljattain onnistunut sopimaan kannasta, jonka mukaan se ajaa pehmeämpää brexitiä.

EU-eron uudelleenharkintaa ei voi kuitenkaan täysin sulkea pois lisääntyneiden taloushuolien ja yhä jatkuvan poliittisen turbulenssin oloissa.

Mahdollisuus perua artikla 50:n mukainen eroilmoitus jatkaa oikeusoppineita. Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja Donald Tusk totesi kuitenkin äskettäin,

että Lontoo voi edelleen päättää, että eroneuvottelut päättyvät EU:ssa pysymiseen. Myös monet asiantuntijat ja päätöksentekijät eri puolilla EU:ta ovat korostaneet, että jos Britannian hallitus päättäisi kumota brexitin, loput 27 jäsenmaata tukisivat sitä, eivätkä epäröisi tarttua tilaisuuteen välttää historiallinen takaisku Euroopan yhdentymiselle.

Britannian eropäätöksen peruminen ei välttämättä olisi täysin mutkaton asia EU:lle poliittisesti, vaikka se tapahtuisi ennen kuin Britannian irtautuu EU:sta maaliskuun lopussa 2019.

Ottaen huomioon Britannian näkemykset EU:n kehittämisestä, EU-eron perumisella olisi todennäköisesti vaikutuksia käynnissä oleville EU-uudistuksille. Niiden tarve ei poistu, vaikka Britannia pysyisi EU:ssa, mutta unionin pyrkimykset syventää

puolustusyhteistyötä ja vahvistaa valuuttaunionia voivat vaikeuttaa Britannian kantojen vuoksi. Jäsenyyden jatkuminen nykyehdoin korostaisi eritahtisuutta, ja saattaisi johtaa pysyvämpään eriytymiseen ja vahvistaa niin sanottua kaksitahtista integraatiomallia.

Brexitin peruuttaminen ennen maaliskuuta 2019 mahdollistaisi myös sen, että Britannian hallitus voisi pitää kiinni nykyisistä erityisjärjestelyistään ja jäsenmaksualennuksesta. Muut jäsenmaat voisivat kuitenkin nähdä tilaisuutensa tulleen ajaakseen muutoksia Britannian jäsenyysehtoihin. Ne olisivat todennäköisesti huolissaan Britannian suunnanmuutoksen uskottavuudesta nykyisessä politisoituneessa ja polarisoituneessa poliittisessä ilmapiirissä. Poliittisesti tai oikeudellisesti sitovien takeiden saaminen Britannialta voi osoittautua vaikeaksi ja luottamusta heikentäväksi.

Tätä taustaa vasten brexitin uudelleentarkastelu voisi osoittautua viisaammaksi lähtökohdaksi omaksumalla pitkän aikavälin perspektiivi ja edistämällä sitä sen jälkeen, kun Britannia on ulkona EU:sta.

Käytännössä paluu EU-jäseneksi olisi helpointa siirtymäkau-

den aikana, jolloin Britannian odotetaan noudattavan nykyistä EU-lainsäädäntöä, panevan täytäntöön uudet säädökset ja tunnistavan EU-tuomioistuimen aseman. Mitä tiiviimpänä Britannian ja EU:n lainsäädännöllinen ykseys säilyy, sitä helpompaa paluu unioniin olisi käytännön kysymysten osalta.

Poliittisesti prosessi näyttäisi vaativalta ja voisi osoittautua pitkäksi. Se saattaisi silti olla vaatimus kestäväälle ratkaisulle.

EU:n näkökulmasta Britannian uusi EU-ehdokkuus vaatisi yksimielistä tukea kaikilta jäsenmailta. Tämä koskee myös päätöksiä jäsenyysneuvotteluiden käynnistämisestä ja päättämisestä. Euroopan parlamentin ja komission tuki vaadittaisiin myös. Uusi jäsenyysprosessi kuitenkin mahdollistaisi perinpohjaisen poliittisen arvioinnin Britannian jäsenyyden vaikutuksista unionille ja maan kyvystä sitoutua jäsenyyteen. Vuonna 1993 hyväksytyt niin sanottu Kööpenhaminan kriteerit asettavat jäsenyyden yhdeksi ehdoksi sen, että uudella jäsenmaalla on kykyä toimeenpanna tehokkaasti EU-jäsenyyteen liittyvät velvoitteet, joihin kuuluvat myös poliittisen unionin sekä talous- ja rahanliiton tavoitteiden noudattaminen.

Britannian näkökulmasta pidempi aikajänne ja uusi liittymis-

prosessi saattavat osoittautua välttämättömiksi eropäätöksen perumisen poliittisten esteiden voittamiseksi. Riittävän suuri muutos kansalaismielipiteessä saattaa syntyä hitaasti ja edellyttää mahdollisuutta punnita jäsenyyden etuja ja haittoja myös jäsenyyden jälkeisen ajan kokemuksiin vasten. Jos tällainen muutos tapahtuu, sen pitää heijastua pääpuolueiden kantoihin sekä saada riittävästi kannatusta parlamenttivaaleissa ja mahdollisesti uudessa kansanäänestyksessä. Tämän kaltainen kehityskulku on nykytiedon valossa epävarma. Siksi on vaikea nähdä, että nopea U-käännös olisi poliittisesti mahdollinen ja voisi johtaa kestävään ratkaisuun. /